

Nr 128.

Ankom till riksdagens kansli den 11 augusti 1914 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Älvkarleby kungsgård i Uppsala län jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 20 juni 1914 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 200, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att 15 till Älvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande, med litt. Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af, Ag, Ah, Ai, Ak, Al, Am, An, Ar och As betecknade lägenheter må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område och med de byggnader, som av uppskattningsmännen föreslagits skola ingå i köpen, från egendomen upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder samt med förbehåll dels om rätt för innehavare av lägenheterna litt. Ab, Ac, Ad och Ae till vattenhämtning ur den å lägenheten litt. Aa befintliga brunn, dels ock därom att någon rätt till grund, holmar, vatten eller fiske i Dalälven icke ingår i upplåtelseerna.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Från Älvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hava upplåtits *dels* jämlikt nådigt brev den 14 januari 1845 ett tunnland av Hingstholmen till Älvkarleby gästgiverihemman, *dels* erforderlig mark för Uppsala—Gävle järnvägs framdragande över ägora, *dels* jämlikt nådiga brev den 18 februari 1888 och 25 maj 1905 holmen Laxön för fortifikationens behov, *dels* jämlikt ett mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Söderfors bruks aktiebolag den 1 augusti 1907 träffat avtal till nämnda bolag två särskilda områden om sammanlagt 11 hektar 39.13 ar, *dels* jämlikt nådigt brev den 25 augusti 1911 till vattenfallsstyrelsen vissa områden med en areal av sammanlagt 5 hektar 73.80 ar, *dels* jämlikt nådigt brev den 15 december 1911 till vattenfallsstyrelsen de tillförne till kungsgården hörande fiskelägenheter i Dalälven, *dels* ock jämlikt nådigt brev den 16 februari 1912 till vattenfallsstyrelsen viss del av lägenheten Fisketorpet.

Av återstående delar utav kungsgården har skogs- och hagmarken ställts under skogsstatens vård och förvaltning, medan inägora med en areal av sammanlagt 52 hektar 71.11 ar utarrenderats för statsverkets räkning senast för åren $\frac{14}{3}$ 1913— $\frac{14}{3}$ 1915 mot en årlig arrendeavgift av 700 kronor.

Inägora äro fördelade i fem skiften, nämligen *Södermyren* med en ytvidd av 32 hektar 81.51 ar, *Fisketorpet*, utgörande 1 hektar 71.55 ar, *Svedden* med en areal av 1 hektar 78.85 ar, *Kungsgården*, omfattande 3 hektar 81.80 ar, samt *Sandängen* och *Holmen* med en ytvidd av 12 hektar 57.40 ar.

Under åren 1912 och 1913 hölls arrende- och saluvärdering å nu ifrågakvarande inägoområden. Uppskattningsmännen föreslogo därvid att, på sätt vattenfallsstyrelsen hemställt, till samma styrelse skulle överlämnas ett utmed Dalälven beläget område av 35.30 ars ytvidd från Sandängen och Holmen, att Södermyren i dess helhet skulle ställas under skogsstatens förvaltning samt att återstående delar av inägoområdena jämte två mindre områden å det så kallade laxfiskets skogskifte skulle försäljas i aderton lotter på sätt av nedanstående tablå närmare inhämtas:

Lägenhetens beteckning å en av J. Hj. Schönström 1912 upprättad karta	Areal		Saluvärde	Arrende- värde
	hektar	ar	kronor	kronor
Aa av Kungsgården	—	83.70	7,000	350
Ab » »	—	82.20	1,000	40
Ac » »	—	55.40	600	20
Ad » »	—	55.40	600	20
Ae » »	—	56.40	600	20
Af » Sandängen	3	0.10	1,800	75
Ag » »	2	99.10	1,700	75
Ah » »	3	69.50	1,900	90
Ai Holmen	2	5.90	1,050	45
Ak av Svedden	—	30.70	330	25
Al » »	—	25.50	250	10
Am » »	—	21.20	260	20
An » »	—	16.70	270	20
Ao » Fisketorpet	—	94.50	2,000	70
Ap » »	—	38.70	600	20
Aq » »	—	38.35	550	20
Ar » Laxfiskets skogsskifte	—	43.10	500	25
As » »	—	16.40	260	15

I värderingssummorna för lägenheterna litt. Aa, Ab, Ah, Ai och Ao ingå vissa kronan tillhöriga byggnader. Lägenheterna litt. Ak, Am, An, Ar och As äro bebyggda med innehavarna tillhöriga hus. Även å lägenheten litt. Ao finnes byggnad, som tillhör innehavaren. Lägenheterna litt. Ah och Ai borde säljas utan byggnadsskyldighet.

Såsom särskilt köpevillkor för lägenheterna litt. Aa, Ab, Ac, Ad och Ae har föreslagits, att ägarna av samtliga dessa lägenheter skulle tillförsäkras rätt till vattenhämtning ur den å lägenheten litt. Aa befintliga brunn.

Uppskattningsmännen hava tillstyrkt ett av vattenfallsstyrelsen framställt yrkande, att i köpekontrakten måtte uttryckligen anmärkas, att någon rätt till grund, holmar, vatten eller fiske i Dalälven icke inginge i försäljningen.

Vidare hava uppskattningsmännen föreslagit, att följande å kungsgården befintliga byggnader, nämligen en bod, ett hemlighus, ett redskaps- och vagnslider, en logbyggnad med två utbyggnader, ett stall med foderhus, ett fähus med fårhus och ett svinhus, ej skulle ingå i köpen av kungsgårdslotterna utan särskilt försäljas med skyldighet för köpare av dessa byggnader att bortföra desamma.

Uppskattningsmännens förslag innebär jämväl, att till vägar och för plats till vattenhämtning i laxfiskets skogsskifte skulle undantagas vissa i beskrivningen till Schönströms karta angivna områden.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 52 häft. (Nr 127—130.) 2

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet har meddelat, att Kungl. Maj:ts befallningshavande veterligt ej några särskilda omständigheter påkallade bibehållandet i kronans ägo av de till försäljning föreslagna områdena.

Vattenfallsstyrelsen har förmält, att den ej hade något att invända mot de föreslagna upplåtelseerna.

Överjägmästaren har ansett lämpligt att i kronans ägo bibehålla Fisketorpet för att därav göra ett skogsarbetartorp.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 15 maj 1914 underställt detta ärende Kungl. Maj:ts prövning och därvid anført, att såväl Södermyren som Fisketorpet syntes styrelsen böra bibehållas i kronans ägo för att disponeras för skogsväsendets räkning; att de till vägar avsatta områdena i detta fall syntes böra undantagas från försäljningen, då de beredde tillgång till kronans strandområden vid älven; samt att någon anledning att reservera det för vattenhämtning föreslagna området å laxfiskets skogsskifte ej syntes föreligga, då området och därå befintlig källa tillhörde kronoparken. I övrigt har styrelsen biträtt uppskattningsmännens förslag.

För egen del instämmer jag med domänstyrelsen och hemställer
— — —»

Motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Borg* väckt motion, nr 242, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de lägenheter, som huvudsakligast bestå av odlad eller odlingsbar mark, måtte försäljas utan byggnadsskyldighet.

Till stöd för denna framställning har motionären anført följande:

»I Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, föreslås försäljning av vissa lägenheter från Älvkarleby kungsgård, och att vissa kronan tillhöriga byggnader uppförda å en del lägenheter skola ingå i köpet. Av propositionen framgår även, att vissa andra lägenheter äro bebyggda med innehavaren tillhöriga hus, och att en del lägenheter äro obebyggda samt att i köpet ingår byggnadsskyldighet. Med anledning av förevarande proposition tillåter jag mig för riksdagen framhålla, att i denna del av Älvkarleby församling icke finnas några behov av nya bostadslägenheter. Det förhåller sig nämligen så, att det för många år tillbaka fanns ett sågverk och brädgårdar vid Älvkarleby vattenfall. Denna sågverksrörelse upphörde för omkring 25 år sedan. Ett annat sågverk i närheten, nämligen vid Älvkarleö bruk, har även för några år sedan nedlagt driften.

Många av de arbetare, som voro anställda vid dessa sågverk, upp-

förde då egna hem åt sig. När industrien på platsen upphörde och ingen ny kom i stället, så kan var och en förstå, hur det ter sig för dessa arbetare, och att det icke finnes något behov av flera egna hem på denna plats, utan fastmer att de som nu äga dessa egna hem sitta i en synnerligen svår ställning, då ingen annan industri ännu uppstått. En stor del av dessa arbetare måste nu ligga i arbete flera mil från hemmet. Därtill kommer, att större delen av dessa egna hem äro två, tre och fyra familjehus, och de flesta byggda med upplånade pengar, och då är det synnerligen svårt att få hyresgäster till de lediga lägenheterna samt därför särdeles svårt att uppbringa medel till ränta och amortering på sina hus. På grund därav ha flera av dessa egnahemsägare uttryckt sin önskan, att odlad och odlingsbar mark måtte säljas utan byggnadsskyldighet, samt att det för dem vore av stort värde, att till den åkertäppa de nu äga få köpa ytterligare en bit mark utan byggnadsskyldighet, helst så stor, att därpå kunde grundas jordbrukslägenhet.»

Huvudsyftemålet med jordupplåtelse av nu ifrågavarande slag är som bekant att befrämja uppkomsten av nya egna hem. Detta syftemål, vilket tydligt och klart fått sitt uttryck uti de av riksdagen antagna grunder för upplåtande av egnahemslägenheter, skulle helt naturligt icke kunna vinnas, därest lägenheterna framgent förbleve obebyggda. På grund härav anser utskottet, att försök under alla förhållanden bör göras i syfte att få nu ifrågavarande lägenheter upplåtna enligt vanliga grunder på sätt av Kungl. Maj:t föreslagits. Skulle emellertid lägenheterna icke kunna i sådan ordning försälas, antingen på grund därav att köpare vid en dylik försäljning icke kunna erhållas eller av annan orsak, anser utskottet, med hänsyn till vad motionären anför i fråga om behovet å berörda plats av mark i mindre arealer att tilläggas redan befintliga egna hem, att de av nämnda lägenheter, som huvudsakligast bestå av odlad eller odlingsbar mark, böra, på sätt motionären ifrågasatt, kunna försälas utan byggnadsskyldighet.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt herr Borgs motion i ämnet, besluta

att 15 till Älvkarleby kungsgård om $\frac{3}{4}$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande, med litt. Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af, Ag, Ah, Ai, Ak, Al, Am,

An, Ar och As betecknade lägenheter må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område och på där föreslaget sätt samt med de byggnader, som av uppskattningsmännen föreslagits skola ingå i köpen, från egendomen upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder samt med förbehåll dels om rätt för innehavare av lägenheterna litt. Ab, Ac, Ad och Ae till vattenhämtning ur den å lägenheten litt. Aa befintliga brunn, dels ock därom att någon rätt till grund, holmar, vatten eller fiske i Dalälven icke ingår i upplåtelse; dock att, därest ifrågavarande lägenheter icke skulle kunna försälas i den ordning i statsrådsprotokollet föreslagits, de av nämnda lägenheter, som huvudsakligast bestå av odlad eller odlingsbar mark, må kunna försälas utan byggnadsskyldighet.

Stockholm den 10 augusti 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Vid slutbehandling inom utskottet av de i utlåtandena nr 127—128 omförmälda ärenden hava närvarit herrar: Persson, Ericsson, Odelberg, Paulson, Lundell, Andersson, Nilsson i Tänga, Öberg och Kronlund, Ingeström, Jonsson, frih. Gyllenstierna, Rosén, Tysk och Bosson.
